

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 97

מטות מסעי תשס"ט

"לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה" (ל ג)

החיד"א אומר שבפסוק זה נרמז שכאשר יהודי שומר את פיו ולשונו לא לחלל את דיבורו ומשתמש בפה רק למצוות וללימוד תורה וכדו', אז זוכה ש"ככל היוצא מפיו יעשה" וצדיק גוזר והקב"ה מקיים. ובוזה מצאנו כמה סיפורים בספר "דרך שיחה":

סיפר הרב, כי ה"שאגת אריה" בסוף ימיו היה רב במיץ, ושמע שאנשים מתלחשים. שאל על מה, וענו שהנה לא ידעו שיבוא רב זקן כזה, וכמה זמן כבר יהיה אצלם... ה"שאגת אריה" היה אז בן שבעים שנה ואמר שהוא מבטיח להם עשרים שנה. ואכן כך היה שנפטר כשהיה בן תשעים.

סיפר הרב שסיפר לו הגאון ר' מאיר קרליץ זצ"ל כי בוילנא היכן שהגר"א קבע מקום תפילתו היתה חבית עם מים לנטילת ידיים עבור הציבור. פעם אחת נגש הגר"א ליטול ידיו ולא היו כבר מים בחבית, ראה זאת א' הילדים, רץ מיד לביתו והביא לו מים. אמר לו הגר"א: תחיה מאה שנה! כשהגיע הלה לגיל תשעים ותשע נחלה, ולא רצה שיביאו רופא אצלו, ובהגיעו לגיל מאה שנה בדיוק, נפטר! (ר' מאיר סיפר שהכיר את היהודי בוילנא).

עוד סיפר הרב, כי כאשר עמד ש.פ. לבחירות מול מ.ב. אמרו לאבא זצ"ל ש.פ. אמר כי אם יבחר לראה"מ יקח את כל בחורי הישיבות לצבא. ואמר אבא ז"ל: "ער וועט קיין מאל ניט זיין א'ראש ממשלה!" (הוא כבר אף פעם לא יהיה ראש ממשלה). אמרו לי שהוא מרגיש שקללה רובצת עליו, אני יודע איזו קללה, זו הקללה של האבא! ואף שכיהן כרא"מ באופן של ממלא מקום, אבל מעולם לא נבחר יותר.

ספרתי להרב מה ששמעתי מהגאון ר' יואל קלופט זצ"ל ששמע מהרב קלמס זצ"ל רב דמוסקבה, שפ"א נטע הרב קלמס עם הרידב"ז ברכבת, ולפתע הגיע לרידב"ז יהודי המתחנן על אשתו שהיא עומדת לילד וכבר התחילו צירים, וכעת היא ברכבת באמצע הדרך... אמר לו הרידב"ז: מה אני כבר יכול לעזור לך... המשיך האיש להתחנן על נפשו, ואז אמר לו הרידב"ז: תאמר שבע פעמים יושב בסתר וגוי מהסוף להתחלה! והנה מיד אח"כ בא היהודי והודה לרידב"ז שאכן פסקו הצירים. שאל הרב קלמס את הרידב"ז: מהיכי תיתי אמרת לו כך... ענהו הרידב"ז הענין פשוט, יש סגולה למקשה לילד לומר

שבע פעמים יושב בסתר וגוי שזה מציל מצרה, וכיון שהמקשה לילד נפתח הולד ע"י שאומרים "יושב בסתר" ישר, ממילא על ידי שאומרים אותו הפוך נסגר הולד!

והוסיף הרב: היתה פעם אשה עגונה שבעלה נעלם, ולא ידעה אם הוא חי או שמה השתמד ח"ו, באה אל ה"בית הלוי" ואמר לה: מה אוכל לעזור לך... אמרה לו: רבי, רק תאמר לי אם הוא חי, ענה לה: הוא חי. שוב שאלה: רק תאמר לי אם הוא השתמד, ענה לה: לא. ושוב שאלה: רק תאמר לי אם יחזור, ענה לה: יחזור. ולאחר זמן אכן חזר הבעל חי בריא ושלם.

אמרו ל"בית הלוי" כי הנה מופת גדול... אמר להם: אין זה מופת כלל, כי מה שאמרתי שהוא חי – משום חזקת חיים, מה שאמרתי שלא השתמד – משום חזקת כשרות, ומה שאמרתי שישוּב – כי אם הוא חי וכשר מדוע שלא יחזור...

כך הגדולים כיסו את ה"מופתים" שעשו...

"וימסרו מאלפי ישראל" (ל א ה)

פירש רש"י להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הן חביבין על ישראל עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר "עוד מעט וסקלוני" משמעו שמיתת משה תלוי בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו בעל כרחן.

בספר "אורי וישע"י" הקשה בשם הגאון רבי מתתיהו הכהן אב"ד ליסא וכי זהו שבחן של רועי ישראל! הרי השבח כאן הוא על עם ישראל שלא רצו להפרד ממשה רבינו ולא הסכימו לצאת למלחמה כדי שלא ימות.

ותירץ הגאון הנ"ל (הובאו דבריו ב"ילקוט האורים") שדוקא שבח משה רבינו הוא, ולא שבחן של ישראל. שהרי הגמרא במסכת כתובות אומרת שתלמיד חכם שבני העיר אוהבים אותו, סימן שאינו מוכיחם במילי דשמיא. לכן אם היו אוהבים את משה רבינו בחייו, לא היה בזה שבח אבל כיון שבחייו הוא אומר "עוד מעט וסקלוני" – כלומר שאת תפקידו עשה בשלימות, והשבח הגדול הוא שבתוך תוכם גם בני ישראל ידעו שמה רבינו מוכיח אותם לשם שמים, ובלבד אוהבם אהבה גמורה. וזו הסיבה שבשעה שהגיע זמנו למות אמרו בני ישראל שלא יצאו למלחמה כדי שלא ימות.

"אלה מסעי בני ישראל" (לג א)

במדרש רבה פרשה כג סימן ב נאמר: זהו שאמר הכתוב "נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן וכו'" דבר אחר, מה הצאן הזה כל היכן שהרועה מנהיגה היא נמשכת אחריו, כך ישראל כל מקום שהיו משה ואהרן מסיעים אותם היו נוסעים אחריהם.

בספר **"ליקוטי אמרים טהורים" מהאדמו"ר רבי יהושע מבעלז זצ"ל** מסביר מדרש זה על פי מה שכתוב בספרים שבמסעות של בני ישראל מרומזת דרך העבודה לכל אדם. שיכולים ללמוד מאיפה צריכים להתרחק ולהיכן צריכים ללכת, ולכן גם נאמר "מוצאייהם למסעייהם ומסעייהם למוצאייהם" כלומר יש פעמים שהתורה אומרת מנין להתרחק ויש פעמים שהתורה אומרת לאן להתקרב.

והנה עם ישראל מכונים בשם "בנים" וכן "עבדים" וגם "צאן" כמו שאנו אומרים בתפילת שמו"ע בימים הנוראים או בניך ואתה אבינו או צאנך ואתה רוענו או עבדיך ואתה מלכנו. וכשאנו נקראים צאן, עבודתנו היא כמו שהצאן אין לו שום שכל, רק להשמר מפגעים רעים, אבל לאן ללכת רק הרועה קובע ואחריו הולכים בלי שום הרהור. כך צריכים אנחנו להיות בהנהגתנו. מה שהתורה מצוה ולהיכן שהתורה מצוה, לשם אנו צריכים ללכת ולא לחפש להיות חכמים ו"מבינים". וזו כונת המדרש. מה הצאן הזה כל היכן שהרועה מנהיגה היא נמשכת אחריו, כך ישראל. וזו הכוונה בפסוק **"אלה מסעי בני ישראל וגו' ביד משה ואהרן"**.

ומסיים האדמו"ר את מאמרו: ה' יתברך יעזרנו לילך תמיד אחר חכמינו ז"ל ולקיים תמיד תורתו ומצוותיו יתברך בשלימות באהבתו ויראתו באמת.

"אלה מסעי בני ישראל" (לג א)

ברש"י: משל למלך שהולך את בנו למקום רחוק לרפאותו. כשהיו חוזרים מנה אביו כל המסעות. כאן ישנו, כאן הוקרנו, כאן חששת בראשך.

ומסביר ה"אמרי אמת" זצ"ל שכאן בדברים קצרים אלו הוכיח אותם משה. כאן ישנו - הכוונה למתן תורה שמשא רבינו היה צריך ולהעיר אותנו מהשינה ולהוציא אותנו מן המחנה. כאן הוקרנו - הכוונה למלחמת עמלק. כמו שנאמר "אשר קרך בדרך". וכאן חששת בראשך - הכוונה או לעגל שהספק היה ספק באמונה, או שהכוונה לקרח ש"חששת בראשך" - הכוונה למשה רבינו ראש בני ישראל.

"ויסעו מסוכות ויחנו באמת אשר בקצה המדבר" (לג ו)

בספר **"קרנן העני"** מפרש רבי יעקב קטינא זצ"ל על פי מה שמפורסם ששלושת הרגלים רומזים לשלושת האבות. פסח - כנגד אברהם אבינו ע"ה, שבועות כנגד יצחק וסוכות כנגד יעקב. והסברא נותנת שבכל חג צריך לאחוז

במידה של אותו חג. למשל בפסח, שהוא כנגד אברהם איש החסד צריך להתחזק במידת החסד ולחונן עניים יותר מבשאר ימים טובים. ולכן בשום יום טוב לא אומרים "כל דכפין ייתי ויכול" וכן בשבועות או מקבלים את התורה ותורה מפי "הגבורה" שמענו שהיא מידת יצחק. ובסוכות צריך לאחוז יותר במידת האמת - מידתו של יעקב, והוא יסוד לכל השנה לעשות את כל מעשיו באמת בלי פניות ונגיעות. וכן נאמר "ויסעו מסוכות ויחנו באמת" אותיות "אמת" שהרושם של אמת צריך להשאר על פני כל השנה.

ואיך מגיע האדם למידת האמת? לכן נאמר "אשר בקצה המדבר" כי מדבר רומז למידת הענוה. ובקצה המדבר רומז ל"מאד מאד הוא שפל רוח", כלומר, במידה זו צריכים ללכת עד הקצה. וכשאדם משיג את מידת הענוה אז יכול להגיע גם למידת האמת, אבל כל זמן שאדם לבוש בגאווה אין שקר גדול מזה.

"ויסעו מהר שפר ויחנו בחרדה" (לג כד)

מפרש האדמו"ר רבי צבי מזידיטשוב זצ"ל על פי הגמרא המפורסמת שבת פט עמו' ב: לעתיד לבא הקב"ה אומר לאברהם אבינו בניך חטאו לי ואברהם אומר ימחו על קדושת שמך. הלך הקב"ה ליעקב ואמר לו בניך חטאו לי, וגם יעקב עונה את אותה תשובה. אומר הקב"ה לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה, אם כן אלך אל יצחק. ויצחק אבינו אומר רבש"ע בני ולא בניך? הרי בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע אמרת בני בכורי ישראל, ועכשיו כשחטאו הם רק בני? ועוד, אומר יצחק אבינו. כמה שנים אדם חי? שבעים. עד גיל עשרים אתה לא מעניש עונשי שמים. נשארו רק חמישים שנה. מתוכם עשרים וחמש שנה לילה. אם כן נשארו רק 25 שנה. ומתוכם צריך להוריד עוד חצי לדמיכל ודצלווי ודבית הכסא. (לאכול, להתפלל ובית הכסא). נשארו רק 12.5 שנה ואם אתה מוכן לסלוח על זה טוב, ואם לא חצי עלי וחצי עליך. ואם גם זה לא - הכל עלי. מיד יאמרו ישראל ליצחק "אברהם לא ידענו וישראל לא יכירו כי אתה אבינו".

והנה אמרו חז"ל שאברהם אבינו קרא לבית המקדש "הר" שנאמר "אשר יאמר היום בהר ה' יראה" עוד אמרו חז"ל שיעקב אבינו היה אדם יפה מאד, עד כדי כך שאמרו "שופרי דיעקב מעין שופרא דאדם הראשון". עוד אמרו חז"ל, שיצחק מידתו פחד. כמו שנאמר "פחד יצחק".

וכל זה רמוז במקרא קודש שלפנינו. ויסעו מהר (אברהם) שפר (יעקב) ויחנו בחרדה (יצחק).

"ויסעו מחור הגדגד ויחנו ביוטבתה" (לג ל)

אפשר לרמוז כאן את דברי הגמרא במסכת שבת דף קד, א' ב' - אלף בינה, ג' ד' - גמול דלים, ה' ו' - זה שמו של הקב"ה. ז' ח' ט' י' כ' ל' - אם אתה עושה כן הקב"ה זן

”ונסב הגבול מעצמן נחלה מצרים” (לד ה)

בתרגום יהונתן בן עוזיאל: ויקיף תחומא מקיסם לנילוס דמצרים.

הגאון **רבי מאיר צבי ברגמן** הביא קושיה נפלאה. בספר דברים פרק א' פסוק ז' אומרת התורה ”פנו וסעו לכם ובואו הר האמורי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים וגו' עד הנהר הגדול נהר פרת. פירש שם רש”י, מפני שזכר עם ארץ ישראל קוראו גדול. משל הדיוט אומר עבד מלך - מלך. ולכאורה קשה, אם כן מדוע הנילוס לא נקרא גם הוא הנהר הגדול, הלא גם הנילוס מהווה גבול לארץ ישראל כפי שכתב בפסוק שלנו?

ומתוך **הגרמ”צ ברגמן שליט”א** הנה בספר בראשית פרק ב' פסוק י' נאמר ”ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים שם האחד פישון, הוא הסובב את כל ארץ החבילה וגו' ושם הנהר השני גיחון הוא הסובב את כל ארץ כוש. ושם הנהר השלישי חידקל הוא ההולך קדמת אשור ונהר הרביעי הוא פרת”. לכאורה ויש להבין מדוע הנהר הרביעי פרת ”מובטל”. הראשון הוא קישון ורש”י מפרש שהוא הנילוס, יש לו עבודה הוא סובב את כל ארץ החבילה. השני גיחון, סובב את כל ארץ כוש. השלישי הולך קדמת אשור, ורק הנהר הרביעי הוא פרת, אין לו שום תעסוקה. אלא למדנו מפה מהי מהות של עבד, אם אדם עובד אצל מישהו, אבל יש לו אחה”צ עוד תעסוקה, הוא לא עבד הוא עוזר, הוא שכיר, הוא הכל, אבל לא עבד. עבד אין לו חוץ מרבו כלום. הנהר פרת, אין לו שום עבודה ושום תעסוקה חוץ מלהיות הגבול של ארץ ישראל. ולכן הוא נקרא הנהר הגדול, כי עבד מלך מלך. לעומת זאת, אומר הגרמ”צ, הנילוס הוא אמנם הגבול של ארץ ישראל, אך יש לו עוד עבודות, הוא גם סובב את כל ארץ החבילה, הוא לא עבד, ולכן הוא לא הנהר הגדול.

ועל פי זה אפשר להבין מה שכתוב במשנה במסכת אבות ”אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס” המשנה התחילה עם עבדים ומסיימת עם שמשים. עבד עובד. שמש משמש. אך פה נעשה עירוב פרשיות, אל תהיו כעבדים המשמשים. ועוד קשה, הלא כתוב במפורש בתורה שיש שכר ולא רק שיש שכר אלא כתוב בתורה לעבוד למען השכר, ועיין במדרש שמואל שהביא בזה דברים רבים ותמצא נחת.

אך לפי הני”ל וההגדרה של הגרמ”צ הכל ברור, כי אנו עם ישראל אמורים להיות עבדים של הקב”ה. ועבד הגדרתו היא שכולו שייך לאדון בלי שום דבר ותעסוקה נוספת. ובסופו של דבר אנחנו בקושי משמשים את הרב. וזו כוונת התנא. אתם אמורים להיות עבדים, ובסופו של דבר בקושי אתם שמשים, ועוד על מנת לקבל פרס...

”ולארץ לא יכופר כי אם בדם שופכו” (לה לג)

בספר ”ילקוט דוד” הביא בשם המפרשים שיש כאן רמז לדמו של זכריה הנביא. וכמו שכתוב בגמרא במסכת גיטין

אותך וכן אותך ומטיב לך ונותן לך ירושה וקושר לך כתר לעולם הבא.

ואם כן ג' ד' גומל דלים, הנה אדם גומל דלים אבל לא פעם אחת אלא כל חייו בעמוד והחזר קאי, גומל דלים וגומל דלים עד שנהיה ”גדגד”. ולא פעם הגמילות דלים הזאת עושה חור או בכיס או בראש, כי לפעמים גמילות חסדים עולה כסף ולפעמים הגמילות חסדים היא לשמוע את השני ולא פעם זה עושה ”חור”. אבל כשנוסעים ”מחור הגדגד”, הקב”ה מטיב לנו, וזהו ”ויחננו ביוטבתה”.

שמעתי פעם שאלה מדוע לאדם שמתנהג כמו שצריך גם בבין אדם למקום וגם בבין אדם לחברו אנו קוראים ”צ”י” מדוע שלא נקרא לו ”ב, ג, ד” וכי חסרות אותיות בא' ב'?

אלא, האות צ' נכתבת בספר התורה כשהיא בנויה משתי אותיות. קודם כותבים נ' ועל הגב של הנ' מוסיפים י' וכך זה הופך להיות צ'. והלקח הוא שאם יש מי שמסוגל לסחוב יהודי על הגב שלו, הרי זה ”צדיק”.

ושואלים אם כן מדוע לא יקראו לו אלף, הרי גם הא' סוחבת י' על הגב. והתשובה היא שאמנם הא' סוחבת י' אחד על הגב, אבל על השני היא דורכת...

ובהקשר לזה שמעתי **מרבי אפרים הולצברג** שזכה לשמש את הצדיק **רבי רפאל לוי זצ”ל** אח של **הרבנית אלישיב** ובנו של הצדיק הירושלמי **רבי אריה לוי**. באחת הפעמים אמר רבי רפאל לאפרים שהוא צריך עכשיו להגיע לבית מרן הגרי”ש שליט”א, והענין הוא שלפני השואה היה ד”ר יהודי בפולניה שאשתו היתה מעוברת ואז אף אחד עוד לא חלם שתהיה כזאת שחיטה. אבל ידעו שתהיה מלחמה. ולכן ביקש הד”ר מאשתו שתסע לחו”ל עד יעבור זעם. היא אמנם נסעה וכשהגיע לארץ עם ילד, נתברר לה שהיא נשארה לבד והיתה עגונה עד סוף ימיה. היא התגוררה בסמוך לרבנית אלישיב ועבדה לפרנסתה. יום אחד פנתה אותה אשה לרבנית, ואמרה אני כבר זקנה, עוד מעט אמות, ומי ידאג ליתום שלי? (אמנם ה”יתום” כבר היה אדם מבוגר אך לא היה מסוגל לדאוג לעצמו) וכך נוסע רבי רפאל לפגוש את היתום כדי להיות הרב שלו ולטפל בו אחרי מות אמו.

רב רפאל היה מגיע אליו בכל מוצאי שבת, לומד איתו קצת משניות ואחר כך עולה לרב אלישיב. אחרי כמה שנים נפטר רבי רפאל ואז, אומר אפרים, נפלה המצוה עלי. אני בא אליו בימי שישי ומביא קצת עוגות לומד איתו קצת, יושב איתו והולך. באחד מימי השישי, חש בכאבי בטן עזים ונאלץ להשתמש בבית הכסא בבית היתום. אומר לי רבי אפרים, זה היה נורא. יצאתי מהר החוצה ובקשתי ממנו אקונומיקה ומברשת והתחלתי לשפשף. תוך כדי כך שמעתי את היתום בוכה. אמרתי לו אני צריך לבכות לא אתה. והוא ענה – אני בוכה כי אתה עושה את זה רק פעם בחצי שנה, רבי רפאל עשה את זה כל שבוע...

לסחוב יהודי על הגב, זה נקרא ”צדיק”. וכשנוסעים מחור הגדגד חונים ביוטבתה.

שנבזראדן הביא סנהדרין קטנה אחת על פתח העזרה ואחת על פתח הר הבית ושחטן. והנה הם ארבעים וששה אנשים בגימטריה "בדס" ואח"כ הביא סנהדרין גדולה ושחטן, והם שבעים ואחד איש. בגימטריה "כי אם".

מסכת אבות

"אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב" (פרק א' משנה ג')

יש להקשות הלא התורה אומרת על אברהם אבינו ע"ה "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמר דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר עליו" (בראשית יח ט). וקשה, דמשמע מפה שאברהם חינך את בניו לעבוד את ה' על מנת לקבל פרס.

תירוץ אחד אומרים שאכן ילדים קטנים צריכים לחנך בצורה זו, שיתנו לו סוכריה וכו' וכו' ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה. אבל הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל בספרו "רוח החיים" אומר בזה יסוד נפלא, הקב"ה ברא את העולם על מנת להיטיב עם בריותיו. וממילא כשאדם עובד את ה' על מנת שיתקיים רצון ה' להיטיב הרי זו העבודה הרצויה לפניו יתברך. אם כן מה פסול ומה הטעם שאנטיגנוס איש סוכו מרחיק זאת? אלא, אומר הגר"ח נתבונן נא, האם האדם עובד את ה' כי ה' רוצה להיטיב או מפני שאני רוצה להיות המוטב... אם לא אכפת לך שהשכר ילך למישהו אחר למרות שאתה הוא העובד אז אכן אתה עובד כי ה' רוצה להיטיב. אבל אם אני לא מסכים וכשאני עובד אני רוצה את השכר לעצמי ובשום אופן אינני מפרגן זאת למישהו אחר, הרי מכאן אנו רואים שמה שאכפת לי זה לקבל את השכר ולא שה' רוצה לתת. וזה לא בסדר. ולכן אומר התנא אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס.

"יוסי בן יעזר איש צרדה אומר יהי ביתך בית ועד לחכמים והוה מתאבק בעפר רגליהם והוה שותה בצמא את דבריהם" (פרק א' משנה ד')

כותב רבי חיים מוולוז'ין אף כי אינך מבין בעצמך בכל זאת כדאי להיות בסביבתם של החכמים. משל לאדם שנכנס לחנות בשמים. גם אם לא קנה כלום הרי נקלט בבגדיו הריח הטוב, ולכן גם אם אינך מבין ואינך מתאבק

בעפר רגליהם, עם כל זה תהיה שותה בתאוה עצומה כצמא את דבריהם.

ויש מי שעשה דברים כפשוטם והרושם שעשו הדברים לא נמחה עד עצם היום הזה. בספר "קול חוצב" מובא:

האזירה היתה מיוחדת, התלמידים יצאו מכליהם מהתרגשות: זקן בעלי המוסר, רבי אליהו לאפיאן, נכנס להיכל ישיבת "תפארת צבי" המפורסמת, שם כיהן ר' שלום כמשגיח רוחני שנים רבות. העיניים היו נשואות והאוזן כרויה.

רבי אליהו שוחח עם צעירי הצאן בדברי מוסר ויראת שמים. בסיום תפילת ערבית פנה רבי אליהו לצאת מהאולם, התלמידים ליוו אותו ביראת כבוד. ולפתע משהו מוזר התרחש שם. משהו שנחרט בלב הנוכחים והזמן לא יכל למחותו.

לפתע השתטח ר' שלום לרגע קצת על ריצפת ההיכל, הבחורים הביטו זה בזה במבט שמבקש הסבר. הם לא האמינו, רבם? זה שהיווה לידים דמות מופת נוהג במוזרות כזו? עד שהספיקו להרהר במה שענייהם רואות, קם המשגיח ר' שלום על רגליו והמשיך ללוות את רבי אליהו לכיוון היציאה.

משנפרדו מרבי אליהו לאפיאן קרא ר' שלום את סימן שאלה הגדול שעמד על פני תלמידיו, הוא ידע, שהוא חייב להם תשובה, כזו שכל עיקרה הוא הלקח הנלמד: "רצייתי לקיים פשוטו כמשמעו את מאמר חז"ל, "והוה מתאבק בעפר רגליהם של תלמידי חכמים"...

אמר, כך, כפשוטו.

אחד התלמידים דאז, סיפר את המעשה בהתלהבות מיוחדת: עשרות שנים חלפו, ימים, חודשים ושנים של חיים מלאכים, והמחזה הנורא הזה לא יכול למוש מזכורנו, מי שמע כזאת? מי ראה "חינוך" מופלא מעין זה?! כך כפשוטו – להשכב על הריצפה לעיני כולם, להדגים בעליל איך מקיימים מאמר חז"ל, להכות בפטיש המעשה ולתקוע את מסמר כבוד תלמידי חכמים עמוק בליבם... לב צעיר הוא פתוח לרווחה, נכון לקלוט, כך שהמראה הזה נותר לנו כתמרור דרך.

הוא, ר' שלום שבדרון, לא חשב על עצמו חלילה, רק על כבוד התורה!... וכל המכבד את התורה, גופו מכובד על הבריות (מפי רבי מנחם צבי ברלין)

